

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Institutiones Canonicae Sive Ius Ecclesiasticum

Wiestner, Jacob

Monachii, 1706

III, De Vsuris Compensatoriis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62649](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62649)

Neque contrarium evincit l. *Pœnam* cit. cum Rescripto Imperiali; quia iis solum reprobatur pœna Conventionalis immoderata, atque excedens modum culpæ, & taxam seu quantitatem legibus vel moribus, si quæ est, definitam: non ejus moderatam & ex conventione faciendam exactionem, quando certa lege determinata vel moribus recepta non est, Barbosa in c. *Suam* 9. de *Pœnis* n. 4. & Haunold, Tom. 3. de l. & l. *Trati*. 9. n. 407. ob quam causam Legis Commissoriae pactum Positivò Jure reprobatur, ut notat Palao cit. p. 16. n. 3. & dictum Lib. 7. tit. 21. n. 20. quia, sicut pœna moderata firmandis, ita moderationem excedens solius lucri ultra fortem ex mutuo capiendi gratiâ, & in fraudem appositâ, præsumitur.

21. Rectè etiam hœc locò, ut pœnæ appositio & exactio usuræ labe careat, DD. exigunt primò; ut ea non apponatur in fraudem usurarum, sive ad istas ejus palli obtegendas: sed ideo tantùm; quòd eam apponens, pecuniam creditam ad præfixum terminum simpliciter velit habere; hoc enim si in pactum deducat, & debitor non observet, creditori facit injuriam, & culpam pœnæ, ex conventionem solvendæ, et noxiam committit, cit. Molina n. 26. & Bruneman. in l. *Cum allegas* cit. n. 4.

Secundò; ut solutioni non præfigat terminum nimis brevem, sive talem, intra quem illam à debitore exhiberi verisimiliter non posse scitur; cum sic in fraudem legis, usuras vetantis, appositâ, & pœnæ præsentæ lucrum potiùs, quàm solutionem ad præfixum tempus intendere, præsumeretur, cit. Molina n. 6. Lessius n. 131. & Pirrhing ad hanc Rubr. n. 52.

22. Tertio; ut mora non solum culpabilis, sed etiam notabilis; eaque admis-

sæ culpæ pœna sit proportionata. arg. c. *Significante* cit. l. 1. § 1. fin. C. de *Pactis pignor.* quòd aliàs in fraudem usurarum, sive istarum iniquitatem palliandi intentione, esse appositâ & exigi præsumetur, cit. Molina n. 8. Lessius à n. 133. & Palao à n. 8.

Quartò; ut, si debiti sive summæ creditæ pars tantùm soluta non est, pœna non tota, sed ejus tantùm pars, parti non solutæ respondens, exigatur, ut ex c. *Suam* 9. de *Pœnis* cum Glossa ibi *V. Perfolutis*, & Panormit. n. 1. desumunt cit. Molina n. 9. Palao n. 10. & Gutierrez p. 3. de *Jurament.* cap. 17. n. 6. Quod an indiscriminatim verum, & hac in re Canonicum à Civili Jure divertat, statuetur Tit. 37. à n. 4.

Porro, licet pœnam Legalem & Judicialem ante sententiam condemnatoriam creditori solvere debitor in conscientia non teneatur, eam tamen non exigat Conventionalis: sed, quòd ex pacto & paciscentium voluntate debita sit, eam saltem, postquam exacta est, solvendi obligatio in conscientia datur, ante judicis sententiam condemnatoriam, Sylvester *V. Pœna*, n. 14. Covarruvias p. 2. de *Sponsal.* cap. 6. §. 8. n. 11. & alii. *Condemnatoriam*, inquam; quia non desunt DD. qui pœnam Conventionalem ante sententiam, licet non pœnæ, culpæ tamen declaratoriam requirant, Palao cit. p. 16. n. 5.

ARTICULUS III.

De Usuris Compensatoriiis.

SUMMARIUM.

23. *Ultra fortem licitè aliquid creditor exigit ratione interesse,*
G 26. *Size*

26. *Sive I. Damni emergentis :*
 27. *II. Lucri cessantis :*
 28. *Si hac certa, eorumque causa mutu-
 uum sit,*
 29. *Et compensatio in pactum deduca-
 tur.*
 30. *III. Periculi amitenda sortis :*
 31. *Si de ista creditor non reddatur se-
 curus,*
 32. *Et amissionis periculum probabile sit.*
 33. *IV. Assurationis ipsius sortis,*
 34. *Cum istius periculum non est leve,*
 35. *Idque creditor in se recipit.*
 36. *V. Vt Consuetudinis, taxantis in-
 teresse :*
 37. *Quo cessante, ejus vi exigi nihil po-
 test.*
 38. *In foro externo interesse praesumitur
 & adjudicatur :*
 39. *In interno veritas attenditur.*
 40. *Mutum ad tempus annuo brevius
 dari :*
 41. *Et ratione interesse aliquid,*
 42. *Imò aliquando consuetà major
 quantitas exigi potest.*

25. **C**ompensatoria sive restauratoria
 Ulura est, quod ultra sortem
 exigitur, non vi mutui, sed ra-
 tione interesse ipsius creditoris:
 ratione cujus iuste aliquid exigendi varii
 tituli & causae sunt.

26. Prima Damnum emergens: quò no-
 mine denotari solet iactura, quam cre-
 ditor ratione mutui dati patitur in rebus
 suis, quas jam habet, vg. si mutuo der
 pecuniam, ad reparandas aedes, quae rui-
 nam minantur, aut ad frumentum tem-
 pore abundantiae emendum destinatum:
 indeque fiat, ut aedes corruant, & pro fru-
 mento majus pretium expendere cogatur.
 Cujus damni compensationem ultra sor-
 tem exigi & in pactum deduci posse, do-
 ctрина S. Thomae 2. 2. q. 78. art. 2. ab

aliis DD. passim recepta contra Scotum in
 4. dist. 15. q. 2. art. 3. & ratio clara est; quia
 mutuanti licet, se servare indemnem: &
 curare; ut beneficium, quod alteri praes-
 tat, sibi non sit damnosum. Ergo acci-
 pere & ex pacto exigere damni ex mutuo
 emergentis compensationem.

Secunda causa (seu titulus est Lucrum 27.
 cessans: quò nomine à DD. intelligitur
 incrementum bonorum, quod quis fa-
 cturus fuisset, si pecuniam mutuo non
 dedisset, vg. si mercator ex nullo mutuo
 datis, interea dum restituuntur, lucra-
 turus fuisset quinquaginta vel centum,
 aut alius iis emisisset agrum aliãve rem
 fructiferam, ex qua ejusdem aestimatio-
 nis annuos fructus fuisset percepturus.
 Cujus lucri & fructuum compensatio-
 nem exigi & in pactum deduci posse, ne-
 gârunt VV. Canonistae: quibus non ob-
 scure favet S. Thomas cit. art. 2. quia lu-
 crum, quod cessare ex mutuo dicitur,
 multis modis potest impediri. Sed in
 praxi tutum & frequentiori calculo re-
 ceptum est, etiam hoc nomine ultra sor-
 tem exigi aliquid posse; quòd lucrum ra-
 tione mutui cessans pretio aestimabile non
 minus sit, quam ex illo emergens dam-
 num: imò carentia lucri inter damna pas-
 sim recensetur. Ita Navarrus *Manual.*
cap. 17. n. 211. Covarruvias *Lib. 3. Var.*
cap. 4. n. 5. Molina *disp. 315. n. 3.* Lugo
de l. & l. disp. 25. n. 87.

Salubriter tamen hoc locò DD. ut 28.
 ex duobus his titulis exigi ultra sortem
 aliquid possit, requirunt Imprimis; ut
 spes lucri certa, vel damni periculum cer-
 tum aut verisimile adsit, ejusque causa
 sit mutuum; ut, si hoc non daretur,
 evitaretur damnum, aut lucrum percipe-
 retur. Unde ex his titulis exigere nihil
 potest is, qui praeter mutuas habet a-
 lias pecunias, ad occurrens lucrum aut
 imminens damnum sufficientes, & aliò
 non de-

29. non destinatas. Deinde; ut damnum periculum & lucri spes manifestetur mutuatario, & in pactum deducatur; quia iste fortassis mallet, mutuo carere, quam cum eo in se recipere onus, lucrum aut damnum compensandi. Unde ab isto non pramonito compensationem exigere nequit, nisi vi metive coactus esset ad mutuum; hic enim, quia per actionem injustam lucri cessantis, vel damni causa fuisset, ad utriusque compensationem obligaretur. Demum; ut lucrum non exigatur integrum: sed quanti illius spes prudentis viri arbitrio aestimatur, consideratis periculis & deducta aestimatione laboris ac impensarum, illius causa faciendarum: de quibus latè *citt.* Molina à n. 1. Lugo à n. 90. & Haunoldus *Tom. 3. de I. & I. Tract. 9. à n. 386.*

30. Tertia est Periculum fortis non recipiendæ à mutuatario ob lubricam ejus conditionem; quòd is homo pauper, deceptor, parum fidus; eamque ob causam justus metus sit, ne eum solvendi facultas deficiat, aut solutio sine magnis molestiis & sumptibus non recuperetur. Ex quo titulo, si mutuatarius pignora aut fidejussionem offerendò &c. creditorem assecuret, nihil exigi ultra sortem posse, certum est; quia his oblati periculum jam tolleretur.

Casu etiam, quò creditorem non assecurat, aliquid exigi posse, cum Navarro *cap. 23. n. 81.* negant Sotus *Lib. 6. de Jus. q. 14. art. 1.* Gutierrez *Q. D. Canon. Lib. 1. cap. 39. n. 30.* & alii, pro se allegantes textum *c. In civitate 6.* & rationem, partim; quòd, si hoc liceret, creditoribus præberetur occasio palliandi usuras; cum enim hujusmodi periculum frequenter adsit, facillè quasvis usuras ipsius prætextu palliarent: partim; quòd periculo, cui fors, istius etiam auctarium exponeretur. Unde, si ratio-

ne istius aliquid exigere liceret, procederetur in infinitum.

At verius cum S. Thoma *Opusc. 73. 31. de Usuris q. 10.* Sylvestro *V. Usura, q. 35.* & aliis id affirmant *citt.* Molina *disp. 304 n. 5.* Lessius *cap. 20. n. 11.* Palao *citt. disp. 4. p. 17. n. 3.* & Haunold. *n. 415.* eà moti ratione; quòd creditor habeat jus à debitore sive mutuatario exigendi assecurationem per pignora & fidejussores; & propterea, si eam non præstet, exigi ab eo valeat aliquid ipsi æquivalens, quale est modicum, quòd additur ultra sortem. Confirmatur; quia debitum periculosum minoris estimationis est, quantum certum: eamque ob causam passim literæ Censuales propter incertitudinem solutionis censuum & difficilem conventionem debitorum minoris emi solent. Unde ob non minus periculum & incertitudinem solutionis ultra sortem aliquid exigere licebit mutuanti.

In contrarium allata non admodum urgent. Textus; quia eo Alexander III. solummodo damnat perversum animum merces pluris vendendi propter dilatam solutionem, ut *in c. cit.* cum Glossa *V. Comparant.* notant Panormit. *n. 2.* & Canisius *de Usuris cap. 3. n. 2.* Rationes: cum; quia non pro quovis levissimo, sed probabili & inter homines aestimabili periculo, quale ita frequens non est, exigere aliquid licet: tum verò; quia auctarium etiam, ut percilitans, esse potest sufficiens compensatio periculi fortis non recipiendæ; ac proinde ejus ratione exigi nihil potest, & evitatur processus in infinitum, Haunold. *n. 417.*

Quarta causa seu titulus est Assecuratio fortis: quam, si mutuatario cum pecuniis mare trajecturo, aut per loca obsessa ab hostibus, vel prædonibus infesta ad nundinas ituro, præster creditor periculum in se suscipiendò; ut ipsi, si

G g a fors cre-

fors credita v.g. centum aurei intereant, ab illo nihil: si verò salva deferatur, ultra sortem v.g. decem debeantur, pro usuraria cum Gloſſa in c. fin. V. Periculum, habent in c. cit. Hoſtienſ. n. 2. Anchoran. notab. 2. Panormit. n. 3. & alii præſertim VV. Canoniſtæ, exiſtimantes, c. cit. pr. correctum Jus Civile, & ſublatur ſcenus Nauticum, quod ab illo totis Tit. ff. & C. de Fœnore Naut. permiſſum fuit.

34. Sed meliùs, ſcenus hoc c. cit. non ſublatur: & ejuſmodi exactionem, cum periculum non leye vanumque revera ſub- eſt, itiuſque magnitudinem, quod exigitur, non excedit, ab uſuraria iniquitate immunem, cum S. Thoma Opuſc. cit. q. 9. Covarruvia Lib. 3. Var. cap. 2. n. 5. Molina diſp. 318. n. 4. Fachineo Controverſ. Lib. 2. cap. 48. & aliis TT. ac Legiſtis pronuntiant cit. Caniſius cap. 4. n. 6. Barboſa in cit. c. n. 2. & ceteri Canoniſtæ RR. plerique. Ratio eſt; quia ejuſmodi aſſecuratio pretiò æſtimabilis eſt: pro eaque præſtanda aliquid exigere licet tertio, ex communi ſenſu DD.

35. Cur non etiam creditori mutuanti? cum non appareat, quomodo iſte uſuram committat, idem & eodem titulo, hoc eſt, non vi mutui, ſed vi contractus aſſecurationis, ab illo diverſi, aliquid exigens.

Difficilis, imò apertè contraria eſt deciſio c. fin. cit. niſi congruè interpretatione declaretur vel emendetur. Omiſſis expoſitionibus, à textu magis alienis, veriſimilior eſt, quam reddunt laudati Covarruvias cit. n. 5. & Caniſius n. 5. eò mutuante uſurarium pronuntiarì, aſſerentes, non quod aliquid exigatur ratione præſtitæ aſſecurationis: ſed, quòd mutuarius vi mutui obligetur ad contractum aſſecurationis cum creditore in- eundum: quod utique uſurarium non minus eſt, quàm ſi vi mutui obligetur ad aliquid vendendum, emendum &c. Hac

tamen etiam interpretatione expediendi & à cit. Fachineo, Laiman. Lib. 3. Traſſ. 4. cap. 15. n. 12. Barboſa cit. n. 2. aliisque DD. RR. approbata eſt expoſitio Bernartii de Utilitate legenda Hiſtor. Lib. 2. pr. obſervantis, in illum Decretalium textu irrepſiſſe mendà: & omiſſam particulam Non, ut pro Uſurarius eſt, legendum ſit, Uſurarius non eſt cenſendus. Quæ obſervatio veriſimilis redditur ex eo; quòd aliàs non rectè ſubijceretur, ille quoque non debet uſurarius reputari; cum, ſi priorem contractum uſurarium pronuntiaſſet Gregorius IX. pro verbis, Ille quoque, ſubijcere debuiffet, Ille contra uſurarius cenſendus non eſt, quia particula Quoque non adverſativa: ſed perinde ferè, ut voces Similiter, Etiam, copulativa eſt & implicativa, continens repetitionem & ſignificans ſimilitudinem præcedentis, ut cum Cenedo, Rebuſſo, Tuſcho & aliis notat Barboſa Diſtinction, Uſuſ freq. diſt. 333. à n. 3.

Quatuor relatis titulis ſeu cauſis ad- dunt aliqui DD. Conſuetudinem: vi cuius, uti & Legis, ſtatuentis quantitatem, quæ lucri ceſſantis, damni emergentis aut alterius tituli nomine nequeat excedi, exigi ultra ſortem aliquid poſſe, facile convenit inter DD. & receptum eſt in Imperio Romano, exactionem quinque pro centum creditis ex diſtis titulis annuatim permittente. Engel in Colleg. Jur. Canon. ad hanc Rubr. §. 1. n. 10.

Vi Conſuetudinis ſolius &, omni aliò titulo ſecluſo, aliquid accipi conſueviſſe: & ob non obſcuram approbationem Reipublicæ, ſine alterius tituli probatione auctarium petenti adjudicantis, poſſe, Saà & Tannero allegatis, contra Wadingum defendit Haunoldus cit. Traſſ. 9. n. 421.

Verùm; quia Uſuræ Lucretoriæ Naturali & Divinò Jure prohibita, ut cit. Author à n. 367. latè & ſolidè oſtendit: & pro:

& propterea nullâ, etiam Apostolicâ, dispensatione, & intuitu etiam causâ piâ, licitâ reddi possunt, *c. Super eo q. non apparet*, quâ ratione ultra fortem exigi aliquid possit vi solius consuetudinis; quia ista, hâc ipsò; quod Naturali vel Divino Juri contraria sit, irrationabilis & corruptela foret, per text. *c. fin. de Consuetud.* Interpp. ibi & tradita ab ipsomet Haunoldo Tract. Proccemialii n. 123.

Neque ejusmodi consuetudini patrocinatur favor & approbatio Reipublicæ; quia imprimis hæc auctarium petentibus adjudicat; quod ejus petendi justum titulum, ubi abesse non probatur, adesse præsumat. Deinde; quia ejus approbatio Naturali & Divino Juri, usuras lucratorias damnant, nequit prævalere, *arg. can. Inferior dist. 21. c. Super eo & c. fin. cit.* & propterea leges Civiles, si quæ istas permittunt, à SS. Canonibus sunt correctæ, ut dictum n. 13. Denum; quia *Clemens. Unica §. Nos igitur*, sicut Statuta etiam juramentò confirmata, sic etiam Consuetudines, usuras, sive exactionem lucri ultra fortem vi mutui permittentes, tanquam Divino & Humano Juri contrariæ rejectæ: & in Magistratus, ejusmodi statutorum & consuetudinum observantiam foventes aut promoventes, excommunicationis sententia est lata, Covarruvias *Lib. 1. Var. cap. 1. n. 8.* & alii apud Gonzalez in *c. Super eo cit. n. 4.* Unde

38. Dubium oritur, an ergo creditor, cui ex pecunia alteri credita neque lucrum cessat, neque damnum emergit &c. ultra fortem aliquid exigere in Imperio possit. Quia in re differentia statuenda est inter fora; quantumvis enim aliquid exigens Usurarius non censeatur in externo, in interno tamen seu Conscientiæ foro ab usuræ labe non est immunis. Ratio est; quia ex una, lex & consuetudo Imperii fundatur in præsumptione lucri ex mutuo

creditori cessantis, aut alterius tituli semper intervenientis, ut verbis *Recessus Spirensis 1600.* celebrati & à Rudolpho II, confirmati post medium §. So viel nun diesem nach der Vermuthung halber / daß der Creditor sein Geld von solcher Zeit an / anlegen und zugelassener Weßß zum wenigsten von hundert Gulden fünfß wohl haben möge; his enim verbis quina pro centum creditis exigi non simpliciter, sed 39. ideo solum permittuntur; quod ex centum creditor præsumatur saltem quina lucraturus, ut *cit. Canisius cap. 1. n. 9.* observat: ex altera verò parte, lex & consuetudo in tali præsumptione fundata, casu, quò hæc falla est, locum non habet in foro Conscientiæ interno; in hoc enim præsumptio cedit veritati, *arg. c. Super hoc §. de Renuntiat. ut Lib. 1. tit. 2. à n. 87.* est explicatum.

Dubium etiam & quæstio mota est, 40. an quina pro centum exigere valeant, si ista mutuatario concedantur, retentâ facultate, fortem sive centum credita repetendi post semestre. Quia in re explorati Juris est, creditorem cum debitore pacisci posse; ut pecuniam creditam intra certum terminum &, sicut post annum, sic etiam post semestre aut brevius tempus, creditor valeat repetere, & debitor restituere teneatur, *arg. l. Nummis 3. ff. De in litem jur. Panormit. in c. fin. de Freccar. n. 11.* Mozzius de *Contract. Col. 7. n. 4. cit.* Molina *disp. 299. n. 7.* & Laiman *cap. 16. n. 2.* Ratio perspicua est; quòd, cum rerum suarum moderator & arbiter quisque sit, *l. In re mandata 21. C. Mandati* in earum traditione apponere valeat conditiones, quas vult: dummodo sint honestæ & Jure non reprobata, *l. In traditionibus 48. ff. de Pactis*: conditio autem & pactio illa inhonesta & Jure aliquò reprobata non sit.

An autem, si pecuniam tali pacto 41.

G g 3

concel.

concessam, post semestre creditor repetat, ultra eam, quina illa exigere valeat, dubitandi ratio obvia est; quod pecuniam ereditam post semestre repetendi jus sibi reservans, eam concedere videatur, donec eam cum lucro utendi se offerat occasio; ac proinde eodem tempore, pro quo eam mutuo dat, interesse solum commentitium sit. At, licet hæc ratio non levis, locus tamen, imò opus est distinctione; vel enim quina post semestre integra, vel eorum tantum partem semestri respondentem, sive duo cum dimidio, percipere intendit.

Si posterius hoc, à labe usuraria immunis est in foro saltem externo; quia ratione interesse non exigit plus, quam permittit generalis & Imperiali *Constitutione* §. *So viel nun cit.* approbata consuetudo. In externo, inquam: imò & interno, si ut §. *cit.* præsumitur, ex pecunia, pacto concessa, creditori duorum cum dimidio lucrum verè cesset.

Si posterius, ab usura non excusabitur in foro etiam externo; quod interesse sive lucri cessantis &c. ratione plus exigit, quam consuetudo illa permittit. Nisi tamen ei ex centum ita creditis quingentorum lucrum intra semestre verè cessaret; hoc enim casu ex conventionione quina post semestre percipiens ab usura in conscientia: imò in externo etiam foro excusaretur, si ex centum creditis annuatim denorum, & intra semestre quingentorum lucrum sibi cessare, in iudicio legitime probaret, ut aperte colligitur ex *Recess. & §. cit. Verbis* da dem Creditori soische sunff nit annemblich / sonder er vermainen wolte / tam ex lucro cessante quam damno emergente, ein mehrers zu fordern / daß ihme alsdann sein gang interesse zu deduciren / zu liquidiren ic. unbenommen sein solle *Struvius Exercit. 27. s. 49. in fine & Pranob. ac Magnif. Collega D. Domini-*

cus *Basius Semicent. Q. Q. Forens. Controvers. 36. n. 13.*

Quod si in provincia aliqua inter mercatores vel alios lucri cessantis nomine quinis plus, v.g. fena, ut in Austria & Saxonia, vel quantitas major statuta vel consuetudine permitteretur, id quidè observari: sed neque à mercatoribus ad cives alios, neque extra eam ad alias provincias extendi debet; quia huiusmodi statuta & consuetudines contrariæ sunt Juri publico; & propterea extensionem, tanquam odiosa, non admittunt, *Reg. Odis 15. in 6. ut, aliis relatis, idem D. Collega observat n. 10.*

ARTICULUS IV.

De Variis Actibus de Usura Lucratoria suspensis.

SUMMARIUM.

43. *Vi mutui locatio adium, frequentatio taberna &c.*
44. *Etiã gratitudinis titulo in pactum deducto,*
45. *Imò & mutuum vicissim dandum exigi nequit.*
46. *Illicitum est pactum Anticbrefeos,*
47. *Etiã in iurum favore causa Pie,*
48. *Maritus rei, pro dote oppignorata, fructus lucratur.*
49. *Honesti & laudabiles sunt Montes Pietatis.*
50. *Res carius vendi ob solutionis dilationem,*
51. *Et vilius emi nequit ob ejus anticipationem,*
52. *Saltem in foro Conscientie interno.*
53. *Fruentum licitè datur autumnali, ut verno tempore restituatur:*

54. *Nisi*